

Критеријуми оцењивања Стручног већа друштвених наука

Стручни актив друштвених наука обухвата следеће предмете: психологија, социологија, филозофија и устав и права грађана, грађанско васпитање и верска настава.

Оно што повезује ове предмете јесте својеврстан однос према човеку као субјекту изучаваних области, значајан утицај на социјалну праксу и вредности, те могућност унапређивање и оживотворење знања кроз читав низ додатних, школских или ваншколских, активности. Под тим подразумевамо учешће на такмичењима, дебатама, квизовима, смотрема, хуманитарним акцијама, грађанским иницијативама, ангажовање у различитим облицима групног рада, истраживачком раду, самовредновању и вршњачком вредновању, припрему презентација, есеја, цртежа.

Утемељеност самог процеса оцењивања принципијелно извире из Блумове таксономије знања, уз поштовање одредби из Правилника о оцењивању ученика у основном и средњем образовању и васпитању, објављене 2013, 2015. и 2018. у "Службеном гласнику РС".

Предмет психологија изучава се у 2. разреду средње школе, а предмети социологија, филозофија, устав и права грађана изучавају се у 4. разреду средње школе. Предмет психологија је прошао реформу гимназије те се њеним изучавањем теже постићи очекивани исходи.

Циљеви и задаци друштвених предмета: ФИЛОЗОФИЈА

Циљ учења филозофије је да код ученика развије свест о потреби да активно обликују свој и одговорно учествују у јавном животу хумано и демократски оријентисаног друштва, оспособљавајући их да независно критички мисле и просуђују, формирају сопствени поглед на свет који је осетљив на културни контекст, и да се у својим делима и поступцима руководе вредностима истине, добра, правде и лепоте чији смисао и значај откривају у процесу овладавања знањима и вештинама својственим филозофски култивисаној мисли.

Задаци наставе филозофије су да ученици:

- овладају знањима о елементима и принципима ваљане мисли и активно их користе у структурисању властитог сазнања и алгоритамском решавању проблема;
- разумеју структуру сазнајних способности, сложени однос језика и мишљења у процесу сазнавања и развију осетљивост за типичне грешке у закључивању и доказивању присутне у свакодневној комуникацији;
- познају методолошку структуру научног и филозофског истраживања и оспособе се за примену критичко-рационалних метода у решавању практичних и теоријских проблема;
- доведу у везу властита мисаона искуства са карактеристичним филозофским проблемима и упознајући различита филозофска становишта стекну свест о сложености и креативној компоненти интелектуалног напора да се проникне у структуру стварности;
- разумеју значај историјског контекста и развојне димензије у настанку филозофских схватања, као и узајамно преплитање културних и интелектуалних традиција у настанку научних теорија и духовних творевина западне културе;
- овладају различитим мисаоним стратегијама и унапреде самостално и критичко суђење кроз анализу и интерпретацију филозофских текстова и реконструкцију филозофских аргумената;
- овладају анализом комплексних питања и идеја зарад формирања властитог погледа на проблеме савременог света;
- разликују сазнајне од вредносних судова и артикулишу властити вредносни систем у суочавању са етичким дилемама и изазовима друштва у коме живе;
- развију осетљивост за социјални и културни контекст, идентитет и разлике, овладају вештинама успешне комуникације, тимског рада и практикују технике за конструктивно решавање конфликта у свакодневном животу;
- преузимају одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу, и да са успехом учествују у јавном животу друштва;
- унапреде способности за разложно (писмено и усмено) излагање мисаоних садржаја и

учешће у расправи на начин који доприноси развијању атмосфере отворености и узајамног уважавања;

- усвоје и практикују интелектуалне врлине, ставове и вредности: интелектуалну отвореност и радозналост, истинољубивост, уважавање сведочанства и аргумента, спремност на аутокритику, толеранцију према разликама у мишљењу и непристрасност у процени властитих и туђих становишта, поступака и постигнућа;

- усвоје целovit приступ образовању који се темељи на међузависности и трансферу знања из различитих области, усаврше методе и технике за поспешивање властитог учења, развијају интересовање за (теоријска) знања, умећа и вештине потребне за даље образовање, индивидуални и професионални развој, и припреме се да у процесу доживотног учења адекватно одговоре на неизвесности и промене у каријери и социјалном статусу.

СОЦИОЛОГИЈА

Циљ учења **социологије** је да кроз овладавање основним социолошким појмовима, теоријама, концептима и принципима оспособи ученике да разумеју сложеност и разноврсност функционисања друштва на локалном и глобалном нивоу, факторе који делују у друштву и њихову међузависност, ради развијања знања, вештина и ставова неопходних за одговорно и успешно учешће у друштвеном животу, критичко и конструктивно промишљање о односу појединца, институција и друштва, о проблемима савременог глобалног и српског друштва, начинима на који они настају и како се могу решавати.

Учењем социологије ученик ће:

- развити способност за разумевање и критичко просуђивање друштвених појава,
- стећи увид у сложеност и међузависност друштвених односа и процеса и њихових социјалних, економских и политичких, културних, етничких, верских и других специфичности;
- повезати социолошка знања са знањима других наука;
- располагати функционалним знањима неопходним за оријентацију и активно и одговорно учешће у савременом друштву;
- унапредити вештину комуникације и развијати културу аргументованог дијалога;
- афирмативно изражавати свој и поштовати идентитет другог;
- развити свест о разноврсности култура, вредности и ставова и потреби уважавања тих разлика.

УСТАВ И ПРАВА ГРАЂАНА

Циљ наставе устав и право грађана је стицање елементарне политичке културе и знања о демократском уређењу, положају грађанина, његовом учешћу у вршењу власти и политичком животу уопште.

Задаци наставе предмета устав и права грађана су да ученици:

- проуче све релевантне појмове устава, закона, других правних феномена, политичких институција и уставних принципа који су обухваћени садржином предмета;
- упознају уставна права и уставом и законима предвиђене инструменте и могућности учешћа грађана у политичком процесу, тј. у вршењу власти и политичком животу уопште - почев од избора, гласања на референдуму итд;
- стекну општу представу о уређењу Републике Србије;
- усвоје вредности на којима се заснивају људска права и демократско друштво;
- развију спремност да делују у духу поштовања демократских вредности;
- разумеју сложеност живота у мултикултуралној заједници и потребу узајамног уважавања и поштовања различитости;
- узму учешће у животу заједнице, покрећу акције и преузимају одговорност за личне одлуке;
- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација из различитих извора релевантних за живот у демократском друштву;
- унапреде способност исказивања сопственог става уз коришћење аргумената.

ПСИХОЛОГИЈА

Циљ учења психологије је:

- да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме сложеност, разноврсност и развојне аспекте психичког функционисања људи у био-социо-културном контексту
- да повећа капацитет суочавања са изазовима адолесцентског доба и преузме одговорност за очување менталног здравља, функционисање у заједници и наставак школовања.

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Бавећи се кључним појмовима опште психологије ученик ће:

- развијати способност критичког мишљења,
- вештину успешне комуникације и функционисања у групи;
- унапређивати стратегије успешног учења, памћења и доношења одлука;
- формирати преференцију научног над лаичким приступом;
- разликовати употребу од злоупотребе психологије;
- повезивати психологију са другим наукама, уметношћу и културом;
- уважавати различитост међу људима и поштовати људска права;
- изражавати позитиван став према заштити и унапређењу менталног здравља.

ВЕРСКА НАСТАВА

ЦИЉ наставе православног катихизиса (веронауке) јесте да пружи целовит православно поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност Цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринарној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се хришћанско виђење живота и постојања света излаже у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне Цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све ово спроводи се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и делатном плану, уз настојање да се доктринарне поставке спроведу у свим сегментима живота (однос с Богом, са светом, с другим људима и са собом).

ЗАДАЦИ наставе православног катихизиса (веронауке) су да код ученика:

- развије отвореност и однос према Богу као другој и другачијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божијој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза (свест о заједници);
- развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу с природом која нас окружује и друго, као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве;
- изгради способност дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва (при чему се остварује комплементарност с другим наукама);
- помогне у одговорном обликовању заједничког живота с другима, успостављањем равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом (с људима различитих култура, религија и погледа на свет, с друштвом, с природом) и с Богом;
- изгради уверење да су свет и све што је у њему створени за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, али да се то може остварити само ако човек своју слободу као дар Божији изражава као заједништво са Богом и другим људима, те да из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и икони Божијој и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање.

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ предмета је да ученик, изучавајући различите друштвене појаве и процес, постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

Задачи наставе грађанског васпитања су да ученици на крају програма буду у стању да:

- исказују поштовање, брани и афирмише људска права, демократију и владавину закона
- критички разматра питања безбедности младих и процеса глобализације и доводи их у везу са поштовањем људских права
- својим понашањем не угрожава своју и туђу безбедност
- препозна ситуације угрожености нечијих права и проактивно делује
- критички разматра утицај медија на безбедност младих и процес глобализације са аспекта поштовања људских права
- проналази релевантне и поуздане изворе информација на којима заснива своје ставове о безбедности младих и процесу глобализације
- у комуникацији активно слуша друге и дискутује аргументима

Сврха и принципи оцењивања

Наставници се руководе следећим принципима при оцењивању:

1. поузданост: означава усаглашеност оцене са утврђеним, јавним и прецизним критеријумима оцењивања;
2. ваљаност: оцена исказује ефекте учења (оствареност исхода, ангажовање и напредовање ученика);
3. разноврсност начина оцењивања, како би се осигурала ваљаност, поузданост и објективност оцена;
4. редовност обезбеђује континуитет у информисању ученика о њиховој ефикасности у процесу учења;
5. оцењивање без дискриминације;
6. уважавање индивидуалних разлика.

Предмет и врсте оцењивања

Оцена је описна и бројчана.

Праћење развоја и напредовања ученика у достизању исхода и стандарда постигнућа, као и напредовање у развијању компетенција у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу ових критеријума, јесте редовно и планско прикупљање релевантних података о напредовању ученика, постизању прописаних исхода и циљева и постигнутом степену развоја компетенција ученика.

Током учења на даљину овај облик оцењивања ће бити учесталији и пратиће се залагање и рад ученика у минимум 3 активности/задатка из чије успешности ће се извести једна оцена.

Сумативно оцењивање, у смислу ових критеријума, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине, модула или за класификациони период из предмета и владања. Оцене добијене сумативним оцењивањем су бројчане и уносе се у ес дневник и у педагошку документацију.

Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1).

Критеријуми бројчаног оцењивања:

Оцену недовољан (1) добија ученик који није усвојио основну терминологију предмета и не зна ништа да каже о пређеном садржају у оквиру теоретског дела предмета тј. не уме да одговори на постављено питање, али и не показује никакву заинтересованост за процес учења нити се код ученика уочава икакав напредак. На часовима је неактиван. Не похађа допунску наставу. Не тражи нити прихвата додатне задатке.

Оцену довољан (2) добија ученик који је у стању да препозна пређено градиво и да репродукује неке најопштије чињенице у оквиру одређеног садржаја који је обрађен на часовима.

- познаје и разуме кључне појмове и информације
- усвојио је одговарајућу терминологију
- објашњења даје површно уз помоћ наставника
- размишљање и логичко повезивање и закључивање је слабо изражено
- знања и објашњења повремено или ретко повезује са практичним
- знања ретко повезује са другим предметима сличног садржаја, као и претходним знањима из истог предмета или знањима и искуствима из свакодневног живота
- Домаће задатке ради повремено
- Редовно похађа наставу предмета
- повремено показује заинтересованост за сопствени процес учења, а препоруке за напредовање реализује уз сталнопраћење
- На часу је понекад активан

Оцену добар (3) добија ученик који је у стању да препознаје, разуме и самостално објасни

основне појмове у оквиру одређеног садржаја из градива које су ученици до тада прешли. Показује заинтересованост рад.

- уме јасно да искаже одређени садржај у складу са захтевом и на одговарајући начин (усмено, писмено, графички, практично и др.), укључујући коришћење информационих технологија
- показује заинтересованост за сопствени процес учења, уважава препоруке за напредовање и делимично их реализује
- објашњења нису целовита, али су самостална
- уз мању помоћ наставника повезује теоријска знања и објашњења са практичним искуствима
- уз мању помоћ наставника теоријска знања повезује са другим предметима сличног садржаја, као и претходним знањима из истог предмета или знањима и искуствима из свакодневног живота
- домаће задатке ради редовно
- на часу је понекад активан
- редовно похађа наставу предмета
- уме да формулише своје ставове и образложи их
- коректно учествује и ангажује у различитим облицима групног рада и на пројектима, укључујући и интердисциплинарне пројекте.

Оцену врло добар (4) добија ученик који је у стању да разуме и углавном самостално објасни сложеније појмове у оквиру одређеног садржаја из градива, као и да заузима ставове на основу сопствених тумачења. Показује заинтересованост за предмет и исказује потребу за додатним појашњењима појмова. Прихвата додатне задатке.

- сложеније задатке изводи и објашњава углавном самостално уз малу помоћ наставника
- приликом давања објашњења и решавања проблемских задатака, ученик логички повезује, анализира изакључује
- дефиниције, законе и правила самостално репродукује и примењује
- задатке на часу ради углавном самостално
- теоријска знања и објашњења даје самостално и повезује их са практичним
- теоријска знања повезује са другим предметима сличног садржаја, као и претходним знањима из истог предмета или знањима и искуствима из свакодневног живота
- изражава своје ставове на основу сопствених тумачења и аргумената
- домаће задатке ради редовно и тачно
- на часу је активан и показује интересовање за предмет
- редовно похађа наставу предмета
- активно учествује и ангажује у различитим облицима групног рада и на пројектима.

Оцену одличан (5) добија ученик који је у стању да разуме, самостално објасни и критички приступи сложеним садржајима из градива. Да стечено знање повеже са чињеницама и појавама из других предмета, те да то знање примени у конкретним ситуацијама. Показује заинтересованост за предмет, активан је на часу и ваннаставним активностима, самоиницијативно преузима додатне задатке.

- све сложеније задатке и проблемске ситуације решава самостално и са разумевањем их тумачи
- има развијено критичко и хипотетичко размишљање и у складу са тим доноси закључке и изражава ставове
- теоријска знања и објашњења даје самостално и повезује их са практичним примерима из свакодневног живота
- теоријска знања повезује са другим предметима сличног садржаја, као и претходним знањима из истог предмета или знањима и искуствима из свакодневног живота
- домаће задатке решава редовно и тачно
- радо се ангажује у ваннаставним активностима везаним за струку
- по потреби се ангажује у пружању помоћи ученицима у одељењу којима је потребна помоћ у савладавању градива
- активно учествује и ангажује у различитим облицима групног рада и на пројектима.

КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ ВЕРСКЕ НАСТАВЕ

Оцењивање се изражава описним оценама:

- Истиче се** (Показује заинтересованост за предмет, активан је на часу и ваннаставним активностима, домаће задатке ради редовно)
- Добар** (Показује заинтересованост за рад, домаће задатке повремено ради)
- Задовољава** (На часу је понекад активан, домаће задатке не ради)

КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ ГРАЂАНСКОГ ВАСПИТАЊА

Оцењивање се изражава описним оценама:

- **Веома успешан** (показује заинтересованост за предмет, активан је на часу, сам започиње дискусију, аргументовано расправља, укључује се у групне активности, редовно похађа наставу)
- **Успешан** (редовно похађа наставу, повремено се укључује у рад)

ОЦЕЊИВАЊЕ

Оценом се изражава:

Оствареност циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа, достизање исхода и степена развијености компетенција у току савладавања програма предмета;

Ученику се може повећати оцена из предмета због афирмативног односа према настави, ваннаставним активностима или друштвеном ангажману.

Начин и поступак оцењивања

Оцењивање се остварује применом различитих метода и техника, које наставник бира у складу с критеријумима оцењивања и прилагођава потребама и развојним специфичностима ученика.

Закључна оцена је бројчана или/и описна и утврђује се на основу свих оцена од почетка школске године и сагледавања развоја, напредовања и ангажовања ученика и прикупљених података у педагошкој документацији наставника.

Закључна оцена за успех из предмета може изузетно да буде и највећа

појединачна оцена уписана у дневник, добијена било којом техником провере постигнућа. Закључна оцена за успех из предмета не може да буде мања од:

Одличан (5), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена најмање 4,50;
Врло добар (4), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 3,50 до 4,49;
Добар (3), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 2,50 до 3,49;
Довољан (2), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 1,50 до 2,49.
Закључна оцена за успех из предмета је недовољан (1), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена мања од 1,50.

Закључна оцена не може бити мања од аритметичке средине свих сумативних оцена из дневника (не урачунава се закључна оцена на полугодишту)!

Сумативне оцене се добијају из контролних радова, тестова знања, усменог испитивања, самосталних радова ученика и активности ученика. Свака сумативна оцена унета у ес дневник је од истог значаја и урачунава се у аритметичку средину при закључивању оцена.

Контролни радови и тестови знања који трају дуже од 15 минута морају се најавити минимум 5 дана унапред. И термин се усклађује са распоредом писмених провера на нивоу школе који се прави на двомесечном нивоу.

Уколико више од половине ученика добије негативну оцену на контролном раду или тесту знања, он се аутоматски поништава, држи се обавезна допунска настава и понавља се писмена провера. Ученици који су задовољни оценом добијеном на првој провери не морају да понављају проверу. Уколико се деси да ученик на поновљеној провери добије слабију оцену у ес дневник се уноси виша оцена, добијена на првој провери,

Из филозофије и психологије ученици имају могућност да једном у току године пониште 1 оцену, односно поправе је одговарањем (цокер) и да се та оцена не рачуна у аритметичку средину приликом закључивања.

У току часа наставници имају право да задају 15 минутни тест чија оцена не улази у ес дневник, већ представља рекапитулацију онога што су деца усвојила у претходних 30 минута тог часа и спада у формативну оцену.

Приликом оцењивања уважавају се индивидуалне разлике, образовне потребе, узраст, претходно постигнуће ученика.

Оцена се уноси 8 дана од провере, у противном се поништава.

На сајту школе јавно мора да буде објављен распоред контролних и писмених задатака;

Оцене закључује одељенско веће на предлог предметног професора;

НАЧИНИ ОЦЕЊИВАЊА:

Формативно оцењивање у оквиру којег се евидентирају

- активности ученика на часу или током онлине наставе у свеску евиденције наставника (педагошка свеска)

(анализа текста од стране ученика, анализа слике, одговор на питања, постављање питања, писмене провере краћих од 15 минута, рад у радној свесци, решавање тестова итд.)

- **Додатни рад** (прикупљање материјала, домаћи задаци, гледање документарца и извештај о томе, читање стручне литературе, историјских чланака и извештај о томе, итд.)

- **Вредновање групног рада, рада у паровима**

(ангажовање, сарадња, прецизност рада, излагање, слушање осталих група итд)

- **Продукти ученика**

(панои, илустрације, макете, радни листови, мапе, филмови, пројекти итд.)

- **Учествовање на приредбама школе и ван установе** који су у вези са предметом

изучавања

Сумативно оцењивање обухвата:

- **Писмене провере** Када су питању писмене провере знања ослањамо се на скалу која изражава однос између процента тачних одговора и одговарајуће оцене:

Прецент тачних одговора	Оцена
од 85%-до 100%	одличан (5)
од 70%-до 85%	врло добар (4)
Од 55%-70%	добар (3)
од 40%-55%	довољан (2)
испод 40%	недовољан (1)

Ова табела, као шири оквир и оријентација, примењује се на оцењивање тестова знања који се организују на различите начине, са различитим степеном строгости у зависности од узраста ученика, врсте предмета и приступа наставника. Наиме, правилник о усклађивању критеријума оцењивања у оквиру Стручног већа хоће да усклади и повеже, али не и да поништи специфичности.

- Усмено одговарање

(свеобухватност одговора, хронолошка прецизност, хоризонтално и вертикално повезивање градива, упоређивање, корелација са другим предметима, повезивање теорије и праксе итд.)

Сумативна оцена се изводи из: контролних радова, тестова знања, усменог испитивања, самосталних или групних радова и активности ученика.

У току једног полугодишта ученици ће из социологије имати 2 контролна рада, 1 одговарање и 1 писани рад ученика.

У току једног полугодишта из филозофије ученици ће имати 3 контролна рада, 1 одговарање по потреби и 1 писмени рад ученика (реферат)

У току једног полугодишта из психологије ученици ће имати тест знања на месечном нивоу, 1 одговарање и минимум 1 оцену из активности, а појединци и оцену из семинарског рада.

Обавештавање о оцењивању

На почетку школске године ученици се обавештавају о критеријумима, начину, поступку, динамици, распореду оцењивања и доприносу појединачних оцена закључној оцени.

Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по спроведеном поступку оцењивања, са образложењем. Уколико ученик не добије жељену оцену наставник даје препоруке за напредовање и упућује ученика на допунску наставу.

На родитељском састанку одељењски старешина пружа информације о оцењивању према Правилнику, а родитељи могу о оценама, броју бодова постигнутим на контролном раду/тесту и активностима ученика да се информишу путем ес дневника.

Евиденција о успеху ученика

Наставник у поступку оцењивања прикупља и бележи податке о постигнућима ученика, процесу учења, напредовању и развоју ученика током године у ес дневнику и својој педагошкој документацији.

